

ՔՆՆՈՒԹԻՆՆ

ԱՍԼԱՆԲԷԳԻ ԲԱՐԱԱՌԻՆ

ԱՍԼԱՆԲԷԳ կը գտնուի փոքր-Առիւյ ծայրը, հետեւում երեք ժամ ճանապարհ հեռու Նիկոսիդիա կամ իգնիսիա քաղաքէն: Գիւղն ամբողջ հայաբնակ է և ունի 4000 բնակիչ, որոնց զբաղմունքն է գլխաւորաբար շերամարտութիւն, այգեգործութիւն, ածխազործութիւն և երկրագործութիւն: Վերջերս սկսած է նաև ծխախոտի մշակութիւն:

Ալանքէզ շրջապատուած է բազմաթիւ թուրք, լազ և չերքէզ գիւղերով: Բոլորն ալ գաղթականներ, որոնք այնտեղ բերուած են մասնաւոր նպատակով: այսպէս ալ աւանք՝ իրենց ջանքերը չեն խնայեր նեղելու աշխատասէր և գործունեայ Ալանքէզցիներ: Կոնիս անպակաս է Ալանքէզի և այդ այլ ազգի՝ գիւղերուն մէջ, ուր սակայն քաջ Ալանքէզցիք միշտ յաղթող կը հանդիսանայ: Իր անունը հաւատարապէս կը դողացնէ յիշեալ զրակից ազգերը:

Այսպիսի կոտի մը փոքրիկ իրական պատկերն է հետեւեալը՝ որուն անցնելէ առաջ՝ հարկաւոր է ընել քննութիւն մը Ալանքէզի բարձրագին ձայնական կազմութեան և բերական նական օրէնքներուն մասին:

ԳՐԵՐՆ ԵՒ ԱՆՈՒՑ՝ ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՆՆԸ

Ալանքէզի այրուքներ կը բաղկանայ 43 տարբեր, որոնց 11ը ձայնաւոր և 32ը բաղական են:

Ձայնաւոր տառերն են

ա, ար, հա, ռա:

ե, ը, ի:

օ, հօ, իօ:

Կը ներկայացնէ ռնգային ա, ինչպէս Ֆրանսերէն *en, ran*. օրինակ՝ ձօմփան, կիս գամ, վեացը մկիանց՝ ձօմփա կ'իլ'ա:

Կա կը ներկայացնէ հաւատարապէս զոց ա կամ բաց է. ինչպէս՝ ձիւարը, հանքիլիլ:

Ըա կը ներկայացնէ աւելի զոց ա քան հա: միջին ճամբայ է ա, ե և ը գրերուն ընթերցողն այս գրին ձայնին վրայ զարգափար կրնայ կազմել արագապէս կարգալով ըս վանկը: Ըա շատ գործածական չէ. օրինակ՝ անանկ հա երտ (պոլսական բարբառով նէ՝ եթէ), Բանեիլ՝ Օննիլ:

Ը՝ ռնգականն է ըսի, նոյնպէս բիշ գործածուած. օրինակ՝ հըմը- (թուրք ամալ բայց):

Էօ կը հնչուի աւելի ճիշտ հօա, իսկ իօ՝ աւելի իսօ, արագ արտասանուած:

Միւս տառերը՝ ա, է, ը, ի, օ կը պահեն հայերէնի սովորական հնչումը, բայց բիշ մ'աւելի թաւ երեւոյթ ունին, ինչպէս կը պահանջէ Ալանքէզցիներուն արտասանութիւնը՝ թաւ և ծանր:

Բաղաձայններն են.

բ, գ, զ, ք, ր, ժ, շ, չ, խ, ժ, կ, հ, ճ, դ, ձ, մ, յ, ն, շ, չ, պ, շ, ս, ա, վ, տ, ր, ց, փ, ք, ֆ, *:

Ասոնց մէջ առանձին մտադրութեան արժանի են չ, յ և *:

Նը պարզ լին աւելի թաւ ու հաստ հընչում ունի. կը պատահի միայն երբ երկու չ կայ. այսպէս, կ'ըլ'ա, կ'իլ'ա, պիլ'ած, կիլ'ի:

Յ միշտ կը հնչուի ֆրանսական չ կամ գերմաներէն յ. օրինակ՝ յէ*կը (ետքը = յետոյ), ձերմայ (= ճերմակ):

Առանձին հետաքրքրութեան արժանի է * որ միայն Ալանքէզի բարբառին յատուկ ձայն մըն է. չկայ մեզ ծանօթ լեզուներու մէջ, բայց կը մօտենայ հնդկերէն վիսադա (:) գրին:

* Ե տեսակ մը ապաթարց կամ մակակէտ է, որ ջնշուած գրի մը տեղ կը զրուի. այն տարբերութեամբ միայն՝ որ ապաթարցը ձայն չունի և լոկ գրաւոր նշան է. իսկ սա սուն իրեն յատուկ հնչումը:

Մերձուոր զարգափար մը կազմելու համար այս գրին արտասանութեան վրայ, պէտք է առնել՝ զոր օրինակ՝ շատ քան խօսքը, և հնչելէ վերջ չա մասը՝ յանկարծակի զագրեցնել արտասանութիւնը, սեղմել կոկորդը և արգիլել

Թորքերէն գորս մեկնած օգին Հոսանքը. յետոյ իսկոյն անցնիլ յաջորդ ք գրին:

Միւս բաղաձայններուն արտասանութիւնը պոլսականին կը մօտենայ. փ, ք, բ, չ, ց տառերուն հնչումն արեւելեանին հետ նոյն է. բ, գ, Գ, Ը, Զ կը հնչուին իբրեւ փ, ք, Բ, Ը, Գ. տարբերութիւնը շատ շնչին է. քայց արեւելեան հայերէնի պ, կ, տ, ձ, օ գրերէն տելի խուլ և հետեւաբար տելի զօրաւոր են: Կրնան նաեւ հնչուիլ արեւելեան արտասանութեամբ: Իսկ պ, կ, տ, ձ, օ կը գտնուին արեւելեան արտասանութեան բ, գ, Գ, Ը, Զ և պ, կ, տ, ձ, օ խումբերուն մէջտեղ:

Առասարակ բոլոր տառերուն ալ արտասանութիւնը ծանր է, ինչպէս ձայնաւորներունը:

Այս պայտքներին մէջ չեն տանուած և, ռ, ռ տառերը. անոնց տեղ զրուած է՝ յէ, վ, օ՝ Այլանբէգի արտասանութեան համեմատ: Ոչ ձայնը Այլանբէգի մէջ գոյութիւն չունի:

ՁԱՅՆԱԿԱՆ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հայերէնի տառերը Այլանբէգի բարբառին մէջ կը կրեն հետեւեալ ձայնական փոփոխութիւնները:

Ա. ՁԱՅՆԱԽՈՐՆԵՐՈՒ ՓՈՓՈՒՄՆԵՐԻՆԸ

1⁰. ալ առհասարակ կը մնայ անփոփոխ. զոր օրինակ՝ մանիչ, խանք (երթանք), բարի, ծրար, և այլն:

Ըի կը վերածուի հետեւեալ բուռներուն մէջ. բայ (հպա), զրնի, բռնի, բռնի (թրք. աճապ՝ արդեօք), մընիկ՝ բայց նաեւ ժանիկ. Թաշբուզական երեք այբերու երկրորդը, կամ նաեւ որ և իցէ ետալանկ բառի մը եր. կրողը վանիլի ալ կ'իլնայ, կամ ըի կը վերածուի. զոր օր. կարպակտ, Հայրապետ, Մարապետ, Վարդապետ, Պարտեկան, Համարգասպ, Պաղարսար, Սարկիւսաք, և այլն: Բայց նաեւ ճարսնիք, խաշտիար (խաշտար):

Ուսումնական բառերը (պատարաք, քառաւ, քառաւ, քառաւ, քառաւ) փոփոխութիւն չեն կրեր:

Ա եղած է օ՝ կօշնալ (ճանչնալ) բառին մէջ. իսկ քօրգը բառին մասին տես վարը:

Ա կը հնչուի բա՝ կիզքա բառին մէջ. Շատ քիչ անգամ ալ գոց կը հնչուի իբրեւ ևս կամ իբրեւ է. զոր օր. Ղէազկար, Ղէզէր. Էանիկիկ, Էնիկիկ. Էասլի, Էանիսն (թրք. առնա՝ հօրեղբայր), Գեան-ը, կ'էնիսն, յէաք (յարգ):

Հոգհանար օրէնքով օ անգական օ կը վերածուի և և մ գրերուն քով. զոր օր. մօշ մը կիզքա (մանջ). ան-նի աս (այսպէս ալ). ան-նի, կիզ- (կուշան):

Այսպէս ալ ռա կը դառնայ ըր՝ գնը- (գնա) բառին մէջ:

Ամ, ան խումբը բառին սկիզբը կ'ըլլայ ևմ, ևն՝ ա և օ գրերուն քով. զոր օր. Էնիսն, Էնիսն, Էնիսն, Էնիսն, Էնիսն, Էնիսն, Էնիսն:

Բայց ուրիշ գրի առջեւ անփոփոխ կը մնայ. ինչպէս՝ անճարայ, անարայ կամ անճարայ, անարայ (անառակ):

Տանձ բառն եղած է րօսա:

Շեշտեալ անբ խումբը կ'ըլլայ օրք, օրք, օրք, օրք (երկար և շեշտեալ օմ). զոր օր. մօշը, օրք, օրք, օրք (մանր, ծանր):

Սնանք բառն եղած է սօրք՝ նախ րանք ձեւն առնելէ ետք:

Թանձր՝ զարձած է քօրգը. այս տեղ ան. կանոն եօ ծագած է նօրպը (նօր) բառին կանոնաւոր եօին նմանութեամբ:

Բոլոր ասոնք խօսքի կամ բարբառական մէջ ալ, երբ իրենց շեշտը կորսնցնեն, նոյն ձեւը կը պահեն. մօրք է (մանր է). մօրք (մանրէ). օրքիսիսն (ծանրութիւն). սօրքի կամ սօրքի (սանրեղի):

Այ կ'ըլլայ և կամ աս:

Շեշտեալ այ կ'ըլլայ ա. զոր օր. րան, րան, րան, րան, րան:

Անշեշտ այ կը դառնայ է. ինչպէս՝ Էնիսն, Էգի, Էրիկ, Էրիկ:

Սակայն ի բնէ շեշտեալ այլ՝ երբ բառի մէջ իր շեշտը կորսնցնէ, է չ'ըլլար. զոր օր. ածիս (այծու), ասօր (այսօր). Այսպէս նաեւ կածայ (կայծակ), քայիլ:

Պայծառ իբրեւ յատուկ անուն ստուգանքական բառ է. վայելի կուզայ վայելի ձեւէն, ստոր է մնացած են այլով:

2⁰ - և դրին փոփոխութիւններն են.

Բառին սկիզբը կամ գոց վանկի մէջ կը մնայ անփոփոխ. ինչպէս՝ երէյ, էսեօ (Պետ. րոս), մէրմայ, Էն:

Վանկի ծայրը՝ մասնաւորը երբ այդ վանկը երկրորդ պէտք ըլլայ, կը վերածուի շատ բաց կախ, որ պարզ ախ կը մտնելայ. զոր օր. խե. րաքեաշեան, վեացը, դեադին, վերն ես:

Այսպէս են բոլոր յոգնակիները՝ երբ ձայնաւորի բով պատահին. ինչպէս՝ ձիւարթ, չազեարիւն, քարեարիւն:

Նոյնպէս նաեւ անցեալ ընդունելութիւնները՝ երբ յաջորդ բառը ձայնաւորով սկսի. զոր օր. կեօտրտեար ին. բայց կեօտրտեք գացեար ին:

Ի դեռ աւելի բաց հնչուելով կ'ըլլայ ա՛ ճառք (ձեռք) բառին մէջ, ինչպէս է նաեւ ի Պոլիս՝ Իս ասոր համեմատ ալ և դրին բով կ'ըլլայ Պ, դիւն (դիւն) բառին մէջ:

Ը կ'ըլլայ քըմերնին, աք (թրք. տէ) բա. սերուն մէջ:

Ն, Է (եթէ) բառին մէջ կը հնչուի ռս:

Ի կը դառնայ Ի՝ բոլոր առաջին ընթրողութեան բայերուն ներկայ եղակի առաջին և յոգնակի առաջին ու երրորդ գէմբերուն մէջ. կը սերիւմ, կ'իստիւն, կը քեարիւն, պիտի բ. սիւմ, կ'իստիւնը:

3⁰ - Ի դիրը սովորաբար կը մնայ անփո. փոխ. զոր օր. իրկիւն, քարի, կը խեօսիւմ, գիւնի:

Ը կ'ըլլայ ընծի (ինձ), ըզբընց (երենց), հըվա* (հիւանդ), հըվը*ծա (հիւանդացայ) ընչեօք (մինչեւ) բառերուն մէջ:

Ըս կը հնչուի մըս (մի, մէկ) բառին մէջ:

4⁰ - Ե կամ Ե աւելն պարագայի մէջ կը դառնայ եօ, զոր օր. ենեօք, քեօք, էկեօ (եկօ = Եկ, արի), եօք (որ կամօք), նեօքը (նօք) և ասոր հետեւողութեամբ քեօրզը (թանձր). Երբ շնչտեալ չէ, դարձեալ եօի կը փո. խուի. բայց կրնայ մնալ նաեւ օ: Այսպէս խօ. գայ, դօրք (թրք. անտառ), Օվակեմ, Պօ. դեօս, Կօտրտեարիւն:

Ծածկաբօսութիւններու մէջ օ մնացած է, թերեւս սա լինելով նոր և ուսումնական բան. զոր օր. ժօխօ (ծօ), լօխօթ (չօր). Գիշ ան.

զամ և դիմամբ նաեւ եօ. զոր օր. քեօքձեօք (թի'դ):

Երբ բառը կու տայ ծեօ և ծիւ:

Օ՝ ընդակմանի բով ախմօս ձայն մը կը ստա. նայ. զոր օր. Ըաննիւն, Էաննիւն (Օննիւն, Յովհաննէս), Էամիւն (թրք. = ուս) և Յայտնի ս եղած է զամիւն (զամիւն) և դանձա (թրք. զօնչա = կոկոն) բառերուն մէջ:

5⁰ - Եռ առանց բացառութեան իւ կ'ըլլայ. զոր օր. ֆիստա (այս տեղ), ածիւ (այծի), մարդիւ, իւնի, տիւն, և այլն:

Ուստի և Աւլանդի բարբառին մէջ Ե ձայնը գոյութիւն չունի:

6⁰ - Իւ կը մնայ իւ՝ ամէն բառի մէջ. ինչ. պէս՝ արիւն, փիակիւն (թրք. = ծոպ), քիւնքի (թրք. = կողով), աշիւք, ձիւնեարք:

— Երբ իւն մասնիկին մէջ կը վերածուի Ի. խեօքիւն, պարսիւն (բարձրութիւն):

Աւլանդի բարբառը չունի թուրքերէնի յատուկ « ձայնաւորներու ներդաշնակութեան օրէնք »: Հետեւաբար և խեօքիւն, պար. սիւն, իրկիւն, իսիւն, և նոյն իսկ թուր. քերէն փիակիւն և այլն, կը մնան անփոփոխ. փո. խանակ ըլլալու խեօքիւն, պարսիւն, իւնիւն, իսիւն, իսիւն, փիակիւն. ինչպէս Պոլիս և ուրիշ տեղեր՝ իսիւն, ձարա, պոստոնք, քոնչուճեռ, և այլն, նոյն իսկ զրական կս. չուած արտասանութեան մէջ:

Բ. ԲԱՆԼԱՅԱՅՆԵՐՈՒ ՓՈՓՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Անհատարակ խօսելով Աւլանդի բար. բառին համար քաղաձայններու խումբ մը տանելի չէ:

Երբ այսպիսի խումբեր գտնուին բառերու մէջ ի բնէ (ինչպէս՝ ոտք, ձեռք, մարդ, կոձ. կն, մեծեալ, կանգնիւ, ժնկիւն) կամ պա. տահաբար խօսքի մէջ երեւան գտն բաղաձայն. նով վերջացող բառի մը և բաղաձայնով սկսող բառի մը միութեան ժամանակ (ինչպէս հաց տոնք, դոնք գաջք, մենք քնքիւ ըսիւն, կրակ վառք. ուր՝ ցո, քգ, քք, կվ խումբերը երեւան

եկած են), այդ պարագային խումբերը կը պարզուկն ջնջելով այս կամ այն բաղաձայնը, կամ բոլորովին անհետ ե կամ հետք մը թողելով անկէ:

Բաղաձայններու այս փոփոխութիւնը ճիշտ կը համաձայնի Ֆրանսերէնի արտասանու թեան օրէնքներուն: այսպէս՝

les hommes լէ գ օմ
c'est une... ս 'ես իսե...

բայց՝
les mains լէ մեհ
c'est tout... ս 'է տոս...

Բաղաձայններու փոփոխութեան օրէնքներն են.

Առաջին. — Կ ձայնը կը վերածուի յ.

1⁰. բառերուն ծայրը՝ երբ բառն առանձին է. զոր օր. ձերմայ, կրայ, Միանայ: Միախան, կերուն ծայրը կը մնայ անփոփոխ. միսկ, ծակ, ծիւլ, ե այլն:

2⁰. (այս պարագային թիչ անգամ կրնայ ըլլալ նաեւ *. զոր օր. կրայ կամ կրա*):

3⁰. երբ Կ յանգող բառին կը յաջորդէ բաղաձայնով սկսած բառ. ինչպէս՝ ձերմայ կտաւ, կրայ վարեալ:

4⁰. (ձայնաւորի կամ հ գրին ըզմ՝ այս փոփոխութիւնը տեղի չ'ունենար. զոր օր. ձերմակ աշիւ, կրակ հանեց):

5⁰. նոյնպէս թիչ անգամ կրնայ ըլլալ *, մասնաւոր խի ըզմ. զոր օր. կրայ կամ կրա* խրկեալ:

6⁰. բառի մէջ երբ կը հանդիպի բաղաձայնի. զոր օր. իստայցալ (մաքրուեցալ):

Երկրորդ. — ք, բ, տ, դ, փ, ք, պ զերերը կը վերածուին *, ի.

1⁰. բառին ծայրը՝ երբ բառը բաղաձայնով սկսող բառի մը ըզմ է. օր. շա* մար* կա, դի* խրատ... , ֆեոս փա* կմ (հոս փայտ կայ), մար* լկա:

2⁰. ձայնաւորով ե հ զրով սկսող բառի ըզմ այս փոփոխութիւնը չի կատարուիր. զոր օր. դիւք ըսիք, փատ իսնիս, շատ եա, դիւք հաշեղ կերանք:

3⁰. նոյնը բառի մէջ բաղաձայնի ըզմ. օր. յե*ր տա*րը եկմ (յետոյ տագրը եկմ). քիւ տղա*նկարդ, եո*քը (ոտքը), Աս*ծիւ (Աստուծոյ), դիւրս ցա*կեց:

4⁰. բառին ծայրը՝ երբ առանձին է բառը, բաղաձայնը կը վերածուի *ի. զոր օրինակ մար*, ցառ*:

5⁰. բայց եթէ բառը մեղմ ձայնով տրւած առանուի, բաղաձայնը միայն կը թեթեւայ, առանց *ի վերածուելու. օր. մար, ցառ:

Երրորդ. — կրկնակ գրերը (ժ, չ, ց, ձ, ճ, շ)՝ որոնք իսկապէս տգ, բշ, բս, տծ ե այլն կ'արծեն, բաղաձայնի ըզմ կը վերածուին իրենց մասերուն, որոնցմէ. առամեականը կը ջնջուի անհետ. զոր օր. ծեղ կիսուա, փարշ մը բիւ, արշ կա (արշ կայ), մզ մարդ է (մծ մարդ է), վկաւ նկատող (վեցհարուածեալ), կարծ մատ, մեղմեմ նը, փեօրս (փործ) պիտի ընիմ, կոծկել (կոնկել), տաժկրնալ (տանկնալ), քեօրդը (թանձը), պարսը (բարձը):

Երբեմն այս չ, գ, տ, ծ կը համաձայնին յաջորդ բաղաձայնին տեսակին. ինչպէս կարշ քի* փոխանակ ըռելու կարծ քի* ծ փոխուած է չի* յաջորդ քին յարմարելով. քսաստ ա (փս. բսազս ա = բսածս ալ):

Ձայնաւորի կամ հի ըզմ, ինչպէս նաեւ բառն առանձին եղած ժամանակ՝ կրկնակ տառն անփոփոխ կը մնայ. զոր օր. վեաց հատ, քիւ հա, կարծ եհիսն:

Դիւ. — Միջակ գրերը (գ, դ, բ, ճ, շ) չունենալով իրենց համար որոշ և յատուկ ձայն, կը հետեւին Կ, տ, պ, ծ, ձ գրերու օրէնքին՝ եթէ արտասանուին Կ, տ, պ, ծ, ձ. իսկ եթէ արտասանուին ք, բ, փ, ց, լ, կը հետեւին այս գրերու օրէնքին:

Ուստի ե հիյ տաւը կամ հի* տաւը, տօս մը (տանձ մը), քեօրդը (թանձը):

Չորրորդ. — Ե զրով կազմուած բաղաձայնի խումբերուն մէջ Ե կը ջնջուի, իսկ մնացեալը կը պարզուի վերի օրէնքներուն համեմատ:

1⁰. Ել, Եը, Եմ, Են, Եց, Եծ Կ'ըլլան պարզապէս շ, ք, ց. զոր օր. մած մը (ճանձ մը), ժօրյը տօս մը (ժանր տանձ մը), փեօնալ (ճանչնալ), աւնիլ (անցնիլ), բայց՝ անցայ, մանձիւ, տանձիւ, ե այլն:

2⁰. Եկ կուտայ պարզապէս յ. օր. հիյ տաւը մարդ, իյնալ, կ'իյնա, կայնիլ, ժոյլմնիւ, բայց՝ ինկայ, ինկած:

3⁰. Եւս եւ այլն, կը վերածուին լոի*ի. օր. հվա* կա (հիւանդ կայ), քա* կացի (քանտ գացի), Յէրվա*, մարդը Բար էա, ըսի* մը (լաւ մը) հըվը*ծա (հիւանդացայ):

Բաղաձայներու մասին մինչև հիմա տըրուած օրէնքները գիր մը ջնջելու եղանակի մասին էին: Բայց այս ընդհանուր օրէնքներէն զատ բաղաձայնները կրնան կրել նաև մասնակի փոփոխութիւններ, հետևեալ կերպով. Առաջին՝

1⁰. Ե գրերը կը փոխուի ֆի, ֆեւ, ֆեօս, ֆեա, ֆեօս, ֆեդ, ֆեօդ (հոն, հոս, հոդ) ձևերուն մէջ:

2⁰. աւհետ կը ջնջուի հապա = բար բառին մէջ:

3⁰. առ հասարակ թեթև անկգալի հնչում ունի. այս պատճառով և արգելք կ'ըլլայ բաղաձայններու ջնջուելուն. ինչպէս՝ կրակ հանեա, մարդ հո* (հոդ) լընեար. Յէրաւանդ, հետս կիւզանս:

4⁰. ր գրին հետ միացած հր խումբը նի կը վերածուի, Միւնւն = Միհհրան բառին մէջ:

5⁰. քիչ անգամ կ'աւելնայ բառի մը սկիզբը. օր. հըմը = (թրք. ամա) բայց:

Երկրորդ՝ 1⁰. ր գրերը կը ջնջուի պարսը, (բարձր), յեպի (երբ) բառերուն մէջ:

2⁰. իր տեղը կը փոխէ քօճրգը, նեօրսը, աւդա (թանձր, նոսր, ակաւայ) բառերուն մէջ:

3⁰. րք խումբը կը ջնջուի խւ = երբայ բառին մէջ. իհալ կամ իյալ արտասանութիւնը ձայնաւորներուն միացումէն առաջ կուգայ:

Երրորդ՝ երկու յաջորդական չ գրերը կը փոխուին կրկնակ չի. զոր օր. պլի՛նի, կլի՛նի, կի՛նի, կ'ըլի՛նի:

Չորրորդ՝ ձ կ'ըլլայ կ, կեօշնալ (ճանչնալ) բառին մէջ:

Հինգերորդ՝ հալեօդ բառին մէջ խ վերածուած է հի, իսկ դ՝ վի:

Բոլոր այս կանոններէն ետք դիտել պէտք է սակայն թէ, հայ գրական լեզուն ես սովորական խօսուած լեզու է գարձած Աւրան. բեզի մէջ. ուստի և շատ ձևեր կորսնցուցած են իրենց բնիկ կերպարանքը և վերածուած են գրական ձևին: Երածկաբանութիւնները՝ ինչպէս որ յետոյ պիտի տեսնուի, բոլոր

գրական լեզուով են, և առանց սոյն ձայնական օրէնքներուն:

ՀՐԱԶԱՅ Ե. ԱՃԱԿԱՆ

Շարայարեչի

Ն Մ Ո Յ Ե Մ Ի

ՍՈՒԿՐԱՏԱՅ ՀԻՆ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԵԱՆ

(Հանուած երեսասղենեան ընտիր օրինակէն)

Բ-Է-Վ-Ե-Մ Երկրորդ պարակ մէջ տրուած ծանուցման համեմատ, կը հրատարակենք մեր կայելս վերոյիշեալ բոլորգիր ձուլագրմ ընդօրինակուած մէկ հատուածը, որ կը համապատասխանէ յէջմիածին հրատարակուած Մեծ Սոկրատայ 185-197 երեսներու: Մեծը կը փափաքէիմք հատուածիս աղբթթը դնել մասնատագրեալս ի Տէր-Մովսիսեանէ, որպէս զի՝ որոնք որ վերջինս ձեռք բերելու և բաղդատելու դիւրութիւնն չունիմ, այդու կարենայիմ գաղափար մի կազմել Մեծ Սոկրատայ երկու օրինակաց, — այն է էջմիածնի և երուսաղեմեանի, — ամենամեծ զամազանութեամ մասին. — սակայմ տեղոյն ամօթութեամ պատճառաւ հարկադրուեցամք վերջինը միայն հրատարակել, այնպէս՝ ինչպէս որ կը մերկայացնէր մեզ մեր ձեռքը եղած ընդօրինակութիւնն, առանց փոփոխելու ամէնց բառ մի կամ տառ մի: Կէտաւ դրութեանց համար՝ պէտք է ասել, թէ տեղ տեղ աւելցուցեր և փոփոխեր եմք ըստ տրամաբանական ըմթերցանութեամ, միջանկեալ մատակարարութիւնները՝ գլխաւորներէմ զամազանելու և դիւրամականալի ըմեթու համար: Եւ որովհետեւ թարգմանութեանս մէջ կամ, աստ ամբ, մթին բացատրութիւններ և բառեր, յումարեմ լեզուի օրինաց հետեւողութեամբ եղած կրնատ արտայայտութիւններ կամ լատինաբանութիւններ, որոնք ըստ ինքեան որչափ որ կորուլի են և վսեմ, սակայմ հայ լեզուաց կրնամ ամսովոր և ամհասկանալի երեւիլ, ամոր համար կարեւոր դատեցիմք դնել ամոց քով, փակագծի մէջ,